

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

УДК 343.6:343.226(477)

A43

Редакційна колегія:

Ю.А. Пономаренко (голов. ред.), Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.А. Козак

Наукова спадщина професора В.Я. Тація і актуальні проблеми кримінального права: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., що відбулася 21 січ. 2025 р. / [редкол. Ю.А. Пономаренко (голова) та ін.]. Харків: Право. 2025. – 458 с.

ISBN 978-617-7627-87-5

У матеріалах наукових доповідей і повідомлень, поданих на конференцію і розміщених у збірнику, висвітлюються актуальні питання науки кримінального права на сучасному етапі, зокрема – у дискурсі наукової спадщини професора В.Я. Тація.

Для учених і здобувачів наукових ступенів, студентів і курсантів закладів вищої освіти, суспільних лідерів і політичних діячів, а також усіх, хто цікавиться окресленою проблематикою.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

© Національна академія правових наук
України, 2025

© Громадська організація «Всеукраїнська
асоціація кримінального права», 2025

Видано за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України в межах проєкту «Підтримка Верховного Суду та вищих судів у реалізації судової реформи та забезпеченні доступу до правосуддя в умовах війни». Погляди, викладені у цьому виданні, не можуть вважатися такими, що виражають офіційну точку зору ОБСЄ.

Зміст

Гетьман А.П.

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ 12

Журавель В.А.

СВІТЛИЙ ПАМ'ЯТИ ПРЕЗИДЕНТА-ОРГАНІЗАТОРА НАПРН
УКРАЇНИ ВАСИЛЯ ЯКОВИЧА ТАЦІЯ 17

I. НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОСТІ

Баулін Ю.В.

ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА
В.Я. ТАЦІЯ Й ПРОЕКТ НОВОГО КК УКРАЇНИ 20

Стрельцов Є.І.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ
АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ В СУЧАСНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА 29

Борисов В.І.

ТЕОРІЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ/КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПРАЦЯХ В. Я. ТАЦІЯ (ЕВОЛЮЦІЯ
ПОГЛЯДУ) 35

Гришук В.К.

ВЧЕННЯ АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ ПРО ОБ'ЄКТ ТА
ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ 44

Гуторова Н.О.

РОЗВИТОК ВЧЕННЯ В.Я. ТАЦІЯ ПРО МЕХАНІЗМ
ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ОБ'ЄКТУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ 54

Шульга А.М.

РОЛЬ В.Я. ТАЦІЯ В ЕВОЛЮЦІЇ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ
ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ 59

Фріс П.Л.

НАУКОВА СПАДЩИНА АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ ЯК
ОСНОВА АНАЛІЗУ ПРИЧИН АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 129

Навроцький В.О.

ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЯК «КОРОЛЬ ЗЛОЧИНІВ» В УМОВАХ
ВІЙНИ: МІРКУВАННЯ В.Я. ТАЦІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ 140

Пашенко О.О.

ПРОБЛЕМИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ В.Я. ТАЦІЯ
(НА ПРИКЛАДІ СТ. 109 КК) 147

Філіпенко В.Р.

ВПЛИВ ІДЕЙ В.Я. ТАЦІЯ НА З'ЯСУВАННЯ СУТНОСТІ
ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (НА
ПРИКЛАДІ СТ. 166 КК УКРАЇНИ) 152

Базов В.П.

АКАДЕМІК В.Я. ТАЦІЙ – ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ,
ОРГАНІЗАТОР ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ, ДЕРЖАВНИЙ ТА
ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ 157

Шепітько М.В.

ВНЕСОК АКАДЕМІКА ВАСИЛЯ ЯКОВИЧА ТАЦІЯ У
ЗАСНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ ФАХІВЦІВ З
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЙОГО МІЖНАРОДНОГО
ВИЗНАННЯ. 161

Політова А.С.

ПОСТАТЬ ТАЦІЯ В.Я. ЯК ВЧЕНОГО ТА ВЧИТЕЛЯ. 170

Пивоваров В.М.

СПАДЩИНА В.Я. ТАЦІЯ В РЕПОЗИТАРІЇ НЮУ ІМЕНІ
ЯРОСЛАВА МУДРОГО 174

Внукова Н.М.

ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ СУЧАСНИКІВ ПОСТАТТЮ
В.Я. ТАЦІЯ 178

*Пивоваров В.М.,
к. філолог. наук, доцент,
завідувач кафедри культурології
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

СПАДЩИНА В.Я. ТАЦІЯ В РЕПОЗИТАРІЇ НЮУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Ювілейні дати спонукають нащадків, учнів, дослідників поринути в спогади та проаналізувати наукові досягнення видатних особистостей, яким був академік **Василь Якович Тацій**, для формування нових базових основ розвитку права. Для цього завдання в пригоді може стати репозитарій (repository) як сховище, у якому зберігаються всі файли та історія змін [8]. Слово «репозитарій» походить від латинського «**repositum**», що означає «сховище» або «місце зберігання». Цифрова ера, яка дала змогу створити збережений архів результатів наукових досягнень вченого, обчислюється тільки десятками останніх років.

Для аналізу спадщини видатного науковця й організатора науки Василя Тація обрано репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого [1] і зазначено праці, датовані 90-ми роками ХХ століття.

Загальний архів наукових праць українською мовою з різними варіаціями прізвища, імені, по батькові становить майже 90 робіт.

Один з перших файлів датований 1993 роком і присвячений започаткуванню Академії правових наук України [5]. Це історичний документ, у якому викладені завдання та основні напрями діяльності Академії її президентом Тацієм В.Я. Завданнями юридичної науки є як проведення фундаментальних державно-правових досліджень, так і синтезування теорії та практики на базі узагальнення останньої, задоволення її потреб і забезпечення постійного вдосконалення. Ці слова не втратили актуаль-

ності й до нашого часу. Установча конференція Академії правових наук відбулася в м. Харкові 4 квітня 1992 р., де було ухвалено рішення про заснування Академії і затверджено її Статут. Найважливішим напрямом діяльності Академії має стати її участь у законотворчому процесі. Історично цікавою є стаття 1993 року, яка присвячена загальним питанням Конституції України [6]. Позиція щодо утвердження незалежних судів як найважливіших напрямів державної політики надзвичайно важлива й дотепер. Конституція повинна прискорити процес становлення незалежної, рівної та самостійної судової влади в державі, як це є значущим і в сучасних умовах.

Із перших наукових праць репозитарію, датована 1995 роком, є стаття у «Віснику Академії правових наук України», яка присвячена правовим засобам охорони Конституції [7]. Привертає увагу означена дискусія щодо місця прокуратури в системі поділу влади. Висловлена позиція щодо того, що: а) підпорядкування прокуратури виконавчій або судовій владі в той час може зруйнувати систему «стримань і протизваг», яка склалась, у державі; б) жодний з наявних державних органів не може взяти на себе наглядову функцію прокуратури за виконанням законів учасниками суспільних відносин; в) реалії того часу вимагали більш повного розкриття правозахисного потенціалу прокуратури як гаранта законності та Конституції [7].

Конституційна тема продовжувалась і надалі в доповідях вченого. Висунуті завдання правової науки з погляду реалізації Конституції України полягали в тому, що прийняття Основного Закону нашої держави поставило на порядок денний не тільки оновлення системи права, тобто нормативної бази регулювання суспільних відносин, а й реформування всієї правової системи з її інститутами і механізмами функціонування. Йдеться про вдосконалення владних структур, чітке визначення їх статусу, повноважень, взаємодій у процесі функціонування державної влади [2].

З метою підготовки правових кадрів не можна не звернути уваги на статтю вчених щодо формування правосвідомості юристів [4], які

визначили, що правосвідомість – це сукупність ідей, уявлень та почуттів про чинне і бажане право, про дії органів і осіб у сфері правового регулювання. У літературі визначають звичайну, наукову та професійну правосвідомість, що безпосередньо пов’язана з уміннями й навичками практичного пізнання і застосування правових норм. В освітньому процесі це є завданням викладачів і науковців щодо формування компетентностей здобувачів вищої освіти у сфері права.

У період становлення державних інститутів вчений активно продовжував визначати питання прокуратури. У статті 1999 року вартий уваги акцент на особливу небезпеку правового нігілізму, який виходить не тільки від осіб, так чи інакше зацікавлених оминути закон, а й від представників управлінського персоналу, які зобов’язані бути провідниками вимог закону [3].

Поданий огляд наявних у репозитарію статей 90-х років XX століття – це важливе історичне надбання, що відображає визначний еволюційний період, коли були закладені основи для становлення юридичної науки. Викладені погляди академіка Василя Яковича Тація є актуальними і в наш час, постійно спонукають до роздумів і ставлять усе нові завдання для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти стосовно формування компетентного юриста.

Список використаних джерел

1. Репозитарій НЮУ імені Ярослава Мудрого. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/simple-search?query=%D0%A2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9+%D0%92.&sort_by=score&order=desc&rpp=10&etal=0&start=0 (дата звернення: 27.12.2024).
2. Тацій В., Бурчак Ф. Завдання правової науки у світлі реалізації Конституції України. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 1997. № 4 (11). С. 3-11. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4737> (дата звернення: 27.12.2024).

3. Тацій В., Грошевий Ю. Прокуратура в системі поділу влади. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 1999. № 1(16). С. 61-69. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4363>_(дата звернення: 27.12.2024).
4. Тацій В., Тодика Ю. Конституція України і правосвідомість юристів. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 1998. № 4(15). С. 44-54. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4214> (дата звернення: 27.12.2024).
5. Тацій В.Я. Академія правових наук України (завдання й основні напрямки діяльності) *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Акад. Правових наук України, 1993. № 1. С. 3-14. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/3971>_(дата звернення: 26.12.2024).
6. Тацій В.Я. Проект Конституції України (загальні питання) *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Акад. Правових наук України, 1993. № 1. С. 14-22. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/3972>_(дата звернення: 27.12.2024).
7. Тацій В.Я., Грошевий Ю.М. Правові засоби охорони Конституції. *Вісник Академії правових наук України*. 1995. № 3. С. 35-42. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/3985> (дата звернення: 26.12.2024).
8. Що таке репозиторій? URL: <https://tseivo.com/b/memecode/t/eznjlx605z/shcho-take-repozytorii> (дата звернення: 26.12.2024).

**НАУКОВА СПАДЩИНА
ПРОФЕСОРА В. Я. ТАЦІЯ
І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

Підписано до друку 13.05.2025. Формат 64х90 1/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 14,31. Тираж 200 прим. Зам. 118.

Видавництво ТОВ “Компанія ВАІТЕ”
01042, м. Київ, вул. Саперне поле, 26, к. 27.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи серія
ДК № 2570 від 27.07.2006 р.

ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ ТАЦІЙ

13 січня 1940, Полтава — 28 вересня 2022, Харків) — український учений-правознавець, почесний президент Національної академії правових наук України, академік НАН України. Герой України, повний кавалер ордена князя Ярослава Мудрого.

Автор понад 350 наукових праць, у тому числі більше 30 монографій, навчальних посібників та підручників, що стали значним внеском у розвиток юридичної науки. Його праці присвячені дослідженню фундаментальних проблем

кримінального права (підстави кримінальної відповідальності, склад злочину, об'єкт кримінально-правової охорони, злочини проти держави, господарські злочини, злочини проти довкілля тощо), проблемам теорії держави та права (питання методології правової науки, порівняльно-правових досліджень і правозастосування), конституційного права (принципи організації законотворчого процесу, правова природа та ієрархія правових актів тощо).

Як член Конституційної комісії він брав участь у розробці проєкту нової Конституції України (1996), був головою робочої групи Кабінету Міністрів по розробці нового Кримінального кодексу України (2001), головою Комісії з доопрацювання та узгодження проєктів Кримінального, Кримінально-процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів України, членом Координаційної ради з питань судово-правової реформи. Очолював урядову делегацію України на Дипломатичній конференції повноважних представників держав під егідою ООН по створенню Міжнародного Кримінального Суду. Брав участь у розробці проєкту Статуту Міжнародного Кримінального Суду та у підготовці багатьох інших законопроєктів.